

Informațiile vizuale înregistrate reprezintă trepte importante în interpretarea și înțelegerea valorilor trecutului, constituind în continuare cunoștințe indispensabile pentru artiștii contemporani care lucrează în mod predilect cu forma antropomorfă. Știința și arta sunt discipline diferite, dar pentru aparența unor noi viziuni plastice e indispensabil dialogul acestor două câmpuri importante ale cunoașterii. De asemenea, aspectul gândirii interdisciplinare nu înseamnă doar o simplă fuzionare metodologică, ci sinergia diferitelor aspecte bazate pe înțelegerea și respectul reciproc al rezultatelor disciplinelor ce intră într-un dialog comun și benefic.

BIBLIOGRAFIE

1. KONIG, FRIGYES. *Bazele anatomiei artistice*. Oradea: Editura Casa, 2013.
2. KOROKNAI, ZSOLT. *Tehnici de realizare a portretului*. Oradea: Editura Casa, 2011.
3. ERZE, DACIANA (trad. din limba engleză). *Portrete*. Oradea: Editura Aquila, 1993.
4. CRISPINO, ENRICA. *Leonardo da Vinci*. București: Adevărul Holding, 2009.
5. ANDRAS, SZUNYOGHY. *Școala de desen*. Aquila Internațional, 2012.

REPERE PSIHOPEDAGOGICE ÎN DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII ARTISTICE

*Gheorghiu Cezara, dr., conf. univ.
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 37.036:74

Abstract

By researching, analyzing the theories and definitions of creativity, we can generalize the particularities of creative artistic abilities, specific to students at the Faculty of Fine Arts and Design, which can be developed within specialized disciplines. These are: flexibility, fluidity and originality.

Key-words: creativity, flexibility, fluidity, originality.

Creativitatea este o condiție necesară fiecărei persoane încadrate în sfera creației artistice sau a educației artistice. În literatura de profil psihopedagogic întâlnim mai multe abordări, teorii, definiții ale creativității, care pornesc de la factorii de natură psihofiziologică, biologică, socială etc. Majoritatea acestor studii se referă la creativitate ca o capacitate universală a omului. Dar care sunt punctele de reper în abordarea creativității artistico-plastice?

• Creativitatea – abordări generale

Punctele-cheie în cercetările psihopedagogice asupra creativității sunt:

- definirea conceptului de creativitate;
- condițiile și factorii creativității;
- procesul creativ;
- produsul creativ.

În literatura de specialitate sunt numeroase lucrări fundamentale pentru psihologia creativității, realizate de J. P. Guilford, C. W. Taylor, A. Osborn, E. P. Torrance, A. Maslow, C. Rogers, R. J. Sternberg, T. Amabile ș. a.

J. P. Guilford este reprezentantul *teoriei intelectualiste a creativității*, propunând ca definatori ai creativității factorii intelectuali: fluența, flexibilitatea minții, sensibilitatea la probleme, abilitatea de sinteză, abilitatea de analiză, reorganizarea și redefinirea, complexitatea, abilitatea de evaluare. J. Guilford nu neagă și factorii de altă natură – motivaționali și temperamentali [apud 3, pp. 35-36].

O altă direcție este *teoria umanistă a creativității*, promovată de C. Rogers și A. Maslow, care consideră ca fiecare om are un potențial creativ și doar așteaptă condițiile pentru a se exprima. Unul dintre reperele acestei teorii este *actualizarea de sine*, definită ca „...dorința

noastră de *realizare de sine* completă, ...adică tendința unei persoane de a deveni realizată în ceea ce el sau ea este potențial, dorința de a deveni mai mult și mai mult decât ceea ce ești, de a deveni tot ce ești în stare să devii...” [apud 3, pp. 40-42]. Astfel, persoana autoactualizatoare, după Maslow, este sănătoasă mintal, se acceptă pe sine, are spirit democratic, este independentă și autonomă, are un simț al umorului mai intelectualizat, mai filosofic; este creativă, originală, inventivă, tinde să procedeze creativ în majoritatea situațiilor – dar nu posedă, în mod necesar, un mare talent. Rogers și Maslow au asociat actualizarea de sine cu creativitatea.

După Rogers, condițiile înnăscute ale creativității sunt:

- *deschiderea la experiență* – absența rigidității și permeabilitatea granițelor în concepte, credințe, percepții și ipoteze;

- *locus-ul intern al evaluării* – acceptarea evaluării proprii ca parte a sinelui, independentă de evaluările externe;

- *abilitatea de a se juca* cu elemente și concepții (capacitatea de a combina elementele în noi moduri).

Maslow diferențiază două niveluri și tipuri de creativitate:

- creativitatea persoanelor autoactualizatoare;

- creativitatea persoanelor talentate.

În primul caz, creativitatea este *generală, nespecifică*, manifestându-se în toate aspectele vieții personale și profesionale, ca stil de viață, de a percepe lumea și de a se dezvolta. Acest tip de creativitate este educabilă, poate fi predată într-un context lipsit de conținut special.

Creativitatea persoanelor talentate – creativitatea *specifică*, este considerată needucabilă, deoarece este asigurată de talent, dar și ea poate fi predată în cadrul unei discipline, unde sunt dezvoltate anumite cunoștințe și abilități specifice domeniului: literatură, arte plastice, muzică etc. În fine, cele două varietăți de creativitate se potențează reciproc. Maslow evidențiază și al treilea nivel – *creativitatea integrată*, care presupune fuzionarea celor două tipuri anterioare și care este sursa atât a marilor creații, cât și a creativității autoactualizatoare [3, p. 42].

O altă direcție este psihologia socială a creativității, promovată de T. Amabile. Autoarea a creat modelul componențial al creativității, bazat pe *domeniu, creativitate și motivație*, care constituie condițiile necesare pentru producția creativă, fiind în strânsă corelație între ele. Din perspectiva acestor componente au fost determinate și premisele creativității:

- Creativitatea este un fenomen continuu, de la nivelurile creativității cotidiene, prezente la oameni obișnuiți, până la creativitatea care aduce progrese însemnate pentru umanitate.

- În domeniul său de activitate, fiecare persoană posedă niveluri de creativitate oscilante în timp.

- Este necesară o potrivire între creator și domeniul său.

- Apogeul creativității este atins la diferite vârste de la un domeniu la altul.

- Talentul înnăscut este important, dar și educația a avut un rol esențial în majoritatea realizărilor creative remarcabile.

Talentul, educația și abilitățile cognitive nu sunt suficiente pentru nivelurile înalte ale creativității.

- Nimeni nu este creativ în orice moment și în toate domeniile.

- Pe lângă munca tenace și implicarea în sarcină, sunt importante jocul cu ideile și absența constrângerilor externe.

- Deși presiunile externe dăunează creativității, există indivizi care creează mai bine în condiții de constrângeri extrinseci [apud 3, p. 68].

Pentru fiecare componentă a creativității, Amabile indică factorii determinanți:

- factori specifici *domeniului*: capacități cognitive înnăscute, abilități perceptuale și motorii înnăscute, educație formală și informală;
- factori specifici *creativității*: antrenament, experiență în generarea de idei, caracteristici de personalitate;
- factori caracteristici *motivației*: nivelul inițial al motivației intrinseci pentru sarcină, prezența sau absența constrângerilor extrinseci izbitoare din mediul social, capacitatea individului de a minimaliza cognitiv constrângerile externe.

M. Cristea generalizează o definiție a creativității pornind de la cerințele înțelegerii complexe a personalității creatoare [1, p. 36]. După autor, creativitatea este acea aptitudine, capacitate esențială și integrală a persoanei, rezultată din activitatea conjugată a tuturor funcțiilor sale psihice (intelectuale, afective și volitive), conștiente și inconștiente, native și dobândite, de ordin biologic, psihofiziologic și social, implicată în producerea ideilor noi, originale și de valoare. Tot aici sunt determinate deosebiri între creație și creativitate: în timp ce *conceptul de creativitate* se referă la producerea de idei, *conceptul de creație* are în vedere finalizarea ideii, transpunerea ei în opere sau obiecte științifice, artistice sau tehnice. Creația și creativitatea sunt fenomene ce interferează și se intercondiționează, sunt două verigi sau momente ale procesului dialectic prin care personalitatea este capabilă să se afirme, să realizeze performanțe creative înalte. Cu alte cuvinte, creativitatea își găsește împlinire în creație.

Dezvoltarea capacităților creative este în strânsă colaborare cu educația estetică și educația artistică. Astfel, capacitățile creative pot fi dezvoltate și consolidate prin cultivarea sensibilității estetice și artistice, prin formarea gustului estetic/artistic, judecății estetice, cât și a atitudinilor estetice. M. Cristea menționează că permeabilitatea valorilor spirituale între membrii comunității a întreținut un „dialog” cu structurile personalității, asigurând schimbul de valori de la colectivitate la individ, și invers. Astfel, creșterea sensibilității estetice/și artistice devine dependentă nu numai de factori raționali și afectivi, ci și de valorile culturale asimilate [1, pp. 40-41].

Sensibilitatea, gustul, idealul și judecata estetică vizează, cu precădere, sfera valorilor estetice din realitatea naturală, mediul social, relații interumane sau din artă. Astfel educația estetică cuprinde și educația artistică, care antrenează nemijlocit și artele plastice. Educația artistică implică două direcții de bază: *receptarea și creația artistică*.

Receptarea presupune următoarele activități:

- pregătirea senzorial-receptivă prin contactul nemijlocit cu opera de artă, cu fenomenul artistic;

• pregătirea cognitivă prin:

a) un set de informații despre operă și creatorul său, necesitatea integrării acestora în contexte mai largi;

b) formarea capacităților intelectuale de operare cu codurile specifice limbajului artei, de decodificare și traducere a semnificației operei de artă.

Considerăm aceste aspecte ca fundamentale în demersul nostru pedagogic de cunoaștere, studiere, receptare și valorificare a creației artistico-plastice. Prin aceste acțiuni se realizează fondul apercipiv care îi va permite studentului să-și elaboreze propriile criterii de apreciere a artei, sub orice formă s-ar manifesta ea.

Creația artistică, ca parte componentă a educației artistice, necesită activarea tuturor resursurilor intelectuale, afective, motivaționale ale studenților, pentru crearea lucrărilor, compoziții, obiecte în orice domeniu al artelor, în orice gen sau tehnică de lucru.

Trăsăturile de personalitate creativă a studenților se pot determina în conformitate cu următoarele niveluri, bazându-ne pe conturarea de H. Gardner a unui cadru teoretic al acestor niveluri. Astfel, personalitatea creativă a studentului se profilează la:

- nivelul subpersonal, ce vizează substratul biologic al creativității: înzestrarea genetică, structura și funcționarea sistemului nervos, factori hormonal și de metabolism, existența nivelului mental specific al fenomenelor psihice implicate în creație;

- nivelul personal, ce grupează factori individuali ai personalității creatoare. Gardner deosebește factori cognitivi și factori ce țin de personalitate și de motivație. Este foarte importantă interacțiunea lor. La acest nivel se evidențiază prezența unui nivel înalt de inteligență generală, inteligență socială;

- nivelul intrapersonal, ce se referă la studiul domeniului în care este încadrat studentul, la caracteristicile sale, la analiza domeniului;

- nivelul multipersonal, ce se referă la contextul social în care trăiește studentul. Aici se înțelege modul în care cercul personal și profesional influențează viața și creativitatea studentului creator. Studentul se află în centrul unui câmp de influențe concentrice care include familia, școala, facultatea, studiile, practicile efectuate, colegi admiratori, colegi defăimători [apud M. Roco, 2, pp. 21-23]

Creativitatea nu înseamnă doar receptarea și consumul de nou, ci, în primul rând, crearea noului. După C. Rogers, adaptarea creativă pare a fi singura posibilitate prin care omul poate ține pasul cu schimbarea caleidoscopică a lumii sale. În condițiile ratei actuale a progresului, menționează același autor, un popor cu un nivel scăzut al creativității, cu o cultură limitată nu va putea rezolva eficient problemele cu care se confruntă. Dacă oamenii nu vor realiza idei noi și originale în adaptarea lor la mediu, atunci popoarele nu ar mai fi competitive în toate planurile.

În sensul enunțat, potențialul creativ al studenților și conștientizarea creativității, atât de către studenți, cât și de profesori, întâmpină multe blocaje în calea valorificării acestuia, cauzate de sistemul de instruire și educație și climatului psihosocial. J.P.Guilford arată că, în sens larg, creativitatea are în vedere abilitățile pe care le au majoritatea oamenilor, fiindcă aceasta se referă la modul sui-generis în care se reunesc însușirile de personalitate la nivelul fiecărui individ. Pattern-ul trăsăturilor de personalitate este propriu și este specific fiecăruia dintre noi.

În cercetarea noastră vom plasa accentul pe dezvoltarea capacităților creative specifice domeniului artelor plastice. Subiecții cercetării – studenții, nu posedă în mod obligatoriu talent special, dar au un potențial creativ, care poate fi exteriorizat, realizat.

- **Creativitatea artistică**

Cercetând, analizând teoriile și definițiile creativității, putem generaliza particularitățile capacităților creative artistice, specifice studenților de la Facultatea Arte Plastice și Design, care pot fi dezvoltate în cadrul disciplinelor de specialitate. Acestea sunt: *flexibilitatea*, *fluiditatea* și *originalitatea*. Pentru a determina domeniul concret în care se manifestă studenții facultății și pentru a deosebi capacitățile creative artistice care pot fi dezvoltate și în alte domenii artistice, precum este muzica, dansul, teatrul, am adăugat calificativul *plastică*.

Pentru *flexibilitatea plastică* am determinat următoarele componente:

- flexibilitatea compozițională, bazată pe imaginație: compunerea, descompunerea, recompunerea elementelor și compozițiilor plastice; libertatea de operare cu elementele limbajului plastic în diverse structuri compoziționale;
- flexibilitatea cromatică – se referă la abilitatea de a lucra cu diverse culori și game cromatice, de a compune și recompune o gamă cromatică, de a alege și schimba gama de culori folosite într-o lucrare;
- flexibilitatea ideatică: modelarea și remodelarea mesajului ideatic al unei lucrări.

Pentru **fluiditatea plastică**, am determinat următoarele componente:

- fluiditatea compozițională: varietatea asociațiilor cu principiile, legitățile compoziționale caracteristice artelor vizuale;
- fluiditatea cromatică: varietatea combinațiilor de culori, varietatea gamelor cromatice;
- fluiditatea ideatică: bogăția, varietatea, multitudinea mesajelor ideatice și semantice ale lucrărilor.

Originalitatea plastică constă în:

- soluții noi, individuale, originale (unice), care nu imită, nu copiază modele, exemple concrete, create de alte persoane, de alți artiști plastici.

În concluzie, esența creativului constă în noutatea și originalitatea sa. De aceea, nici în învățământ, nici în alt domeniu, nu există standard pentru a evalua creativul. A fi creativ înseamnă a crea ceva nou, original și adecvat realității. De aceea, ca dimensiune artistică, orice capacități creative ale studenților înseamnă a face să existe, a aduce la viață, a cauza, a genera, a interpreta și a da viață unor valori. Studentul creativ manifestă originalitate și expresivitate, este imaginativ, generativ, inventiv și inovativ.

BIBLIOGRAFIE

1. CRISTEA, M. *Sistemul educațional și personalitatea. Dimensiunea estetică*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1994.
2. ROCO, M. *Creativitate și inteligență emoțională*. Iași: Ed. Polirom, 2001.
3. STOICA-CONSTANTIN, A. *Creativitatea pentru studenți și profesori*. Iași: Ed. Institutul European, 2004.

METODOLOGIA ELABORĂRII COMPOZIȚIILOR CREATIVE ÎN CADRUL CURSULUI DE ARTA TEXTILĂ – IMPRIMEU ARTISTIC

*Arbuz-Spatari Olimpiada, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU:37.036:745.52

Abstract

Creative activities are based on the textile art course Artistic print - batik. The concept of this course provides for the accumulation of fundamental knowledge of decorative profile, but also of practical skills in creative-compositional activity in the field of textile art. The Artistic Print - batik course aims to train students in the basics of understanding and using the elements of plastic language, basic procedures and techniques. The course is studied in the I-IV years at the specialties of the Department of Decorative Art and Design (Decorative Art, Plastic Art, Plastic Art and Technological Education, Clothing Design) and provides the acquisition of theoretical notions and practical skills of textile printing, practicing multiple possibilities technical realization of the print as well as the familiarization of the